

Sembla per tant que una part de la població ibèrica continua habitant al lloc, si bé ja sota unes pautes de poblament (i sota unes formes de producció) clarament romanitzades. El trasllat és pacífic i demostra una clara continuïtat cronològica (LOPEZ-FIERRO 1991), el que permet suposar que aquesta integració en unes noves estructures d'habitació no és sinó un pas més en el fort procés de romanització que es testimonia en el jaciment des de principis de s. II a.C.

- Les actuacions de Pompeu.

La fundació de la ciutat d'*Iluro* entorn el segon quart de s. I a.C. situa aquest fet històric enmig d'un període complex de la Història de la República Romana, en especial pel que fa a la seva relació amb la Península Ibèrica.

Els inicis d'aquest període es corresponen encara amb el moment culminant de les lluites entre Sertori i Pompeu (com ja hem vist en el capítol 2), lluites que tenen una gran repercussió a nivell dels centres urbans dels territoris¹.

Si bé no és clar que la fundació de la ciutat d'*Iluro* pugui relacionar-se amb les actuacions militars d'aquest període (seria difícil pensar que en aquest moment es fundés una nova ciutat al pla, en un moment de forta inestabilitat), si que sembla més factible pensar que la seva fundació va anar aparellada a la reorganització del territori efectuada per Pompeu un cop finalitzada la lluita².

Aquesta hipòtesi es basa en part en la cronologia inicial donada per les excavacions (on la datació de segon quart de s. I a.C. sembla correspondre més al període final de les Guerres Sertorianes que no pas a un moment anterior), però també a altres fets, entre els quals destaca el paper reorganitzador i vertebrador d'un nou Imperialisme que juga Pompeu en aquest moment.

Analitzem aquesta actuació Pompeiana detingudament.

Sabem que a Pompeu se li entreguen ja l'any 77 a.C. els pobles dels Indicetes i Lacetans, i que a les fonts els territoris al Nord de l'Ebre són considerats àrees segures i sota el seu càrrec.

La relació de Pompeu amb els territoris costers de l'àrea catalana queda ben exemplificada a la carta de Sal·lusti (*Hist* II, 98) on el propi Pompeu (si bé aquí sempre hem de tenir present la llicència literària de l'autor) indica com el manteniment d'aquests centres ("ciutats marítimes") els hi va provocar nombroses penúries³.

La tasca reorganitzadora de Pompeu ja havia estat demostrada en altres territoris.

¹ Així ha estat destacat per exemple a la zona de la Vall de l'Ebre (RODDAZ 1988).

² És difícil, donat l'estat actual de la investigació, identificar possibles indicis a la comarca de fets violents relacionats amb aquest període. Sabem que a altres zones, com la Vall de l'Ebre, les destruccions que provoca la lluita són importants (RODDAZ 1988 p. 330). En el cas del Maresme, l'únic cas arqueològicament significatiu que podria posar-se en relació amb aquests fenòmens, és l'incendi generalitzat que destrueix Can Balençó entorn l'any 80-70 a.C. (CODEX 1992b).

³ Un altre exemple de la relació de Pompeu amb les ciutats costaneres l'exemplifica la inscripció de Tarragona (MAYER-RODA 1986b p. 157).

- Així l'any 77 a.C. va confiscar les terres dels Volques i Helvis, a la Gal·lia, i les va atribuir a Massàlia (així ho recull també Cèsar *B.C. I*, 35, 4), en una actuació més global de reorganització de la Transalpina. Sembla que aquestes mesures són iniciades per Pompeu, si bé és el seu lloctinent, Fonteius, qui acaba de portar-les a terme⁴.

- Acabada la guerra amb Sertori sabem que va fundar amb indígenes la ciutat de *Lugdunum Convenarum*, així com *Pompaelo*, possiblement també amb indígenes (RODDAZ 1988 p. 324). La fundació de *Pompaelo* es clarament interpretada per les fonts com una fundació indígena (Estrabó III, 4, 10).

- Posteriorment són ben conegudes les seves actuacions en la reorganització de la Cilícia i el Pontus. A la província de Cilícia Pompeu assenta els "pirates" en ciutats sense categoria jurídica, ciutats fundades per ell (Vel·lei II, 32,5)⁵.

Al Pontus també va fundar establiments per a indígenes, reorganitzant així la província de Bythínia-Pontus (WYLIE 1990, FIRPO 1982). A Síria seguirà la mateixa política fundadora de ciutats (DUPONT-SOMMER 1972). La gran diferència en la seva actuació, però, es que funda moltes d'aquestes ciutats amb nadius (BRUNT 1988).

Per tant Pompeu ens apareix com un personatge que, ja probablement encarnant l'inici d'un nou punt de vista Imperialista, continua la política de reorganització i vertebració de territoris conquerits.

Aquesta interpretació de l'actuació de Pompeu no és basa només en les seves actuacions concretes. Sabem per les fonts que l'any 71 a.C., en realitzar el seu primer discurs al Senat, planteja allí la necessitat d'organitzar millor les províncies, d'efectuar canvis en les formes d'explotació d'aquells territoris (en tenim un testimoni en Ciceró, *Verr.* 15, 45).

Aquestes actuacions es reflexen també en el territori català, i molt probablement algunes d'elles en el Maresme.

Es famós el text on Cèsar comenta els grans beneficis que Pompeu va proporcionar a la Citerior (*B.C. I*, 61, 3).

També es ben coneguda la seva política clientelista, molt probablement lligada a les concessions de ciutadania romana.

Es destacable com només haver acabat les Guerres Sertorianes, Pompeu fa aprovar la llei *Gèlia-Cornèlia* que

⁴ Sobre aquestes mesures, CHRISTOL-GOUDINEAU 1987-88, EBEL 1975. Sobre les repercussions territorials d'aquesta reorganització CLAVEL-LEVEQUE 1989.

⁵ La conquesta i reorganització de Cilícia per Pompeu ha estat estudiada per DORIA BREGLIA 1973, que recull en aquest estudi la política de Pompeu de fundacions de noves ciutats -sense categoria jurídica- com una estratègia conciliadora però efectiva de control d'aquells territoris (DORIA BREGLIA 1973 p. 358).

confirmava totes les concessions de ciutadania fetes durant la campanya (ROTONDI 1912 p. 367, on recull totes les fonts que parlen d'aquesta llei).

Aquesta política clientelista, però, és en part especial. Pompeu sembla sobretot fer clienteleles entre el món indígena (així per exemple s'entenen les referències mal intencionades de Cèsar i Ciceró a la seva clientela exòtica i d'origen estranger⁶). L'existència de clienteleles de ciutadans romans devia també ser important, però en les fonts és l'element indígena el que destaca (ja en el capítol 2, varem veure també les notícies existents referents a l'assentament a Hispania de veterans Pompeians, on de nou és l'element indígena dels seus exèrcits el que fou assentat).

Es també significatiu, segons Rouland, que aquesta clientela important Pompeiana (en especial a Citerior) té com a origen el patronat de Pompeu sobre les col·lectivitats públiques. Es a dir, no es tracta d'una clientela individual, sinó obtinguda a partir del patronatge en les col·lectivitats públiques (ROULAND 1979 p. 373). Aquest patronatge difícilment pot ser deslligat de la política urbanitzadora del propi Pompeu.

L'existència de clienteleles Pompeianes a l'àrea catalana (i en una zona possiblement propera al Maresme), ens bé confirmada pels mateixos episodis del refugi de Sext Pompeu entre els Lacetans després de Munda, o, encara més clarament, per l'epigrafia d'un centre com Empúries⁷.

- Finalment es prou eximplificador l'establiment d'un Trofeu als Pirineus glorificant la seva actuació.

Pompeu no només actua a Citerior entre els anys 77-71 a.C.. L'any 70 a.C. Pompeu es escollit nou cònsul, i el 67 és l'encarregat de sotmetre l'amenaça dels pirates. En virtut de la *Lex Gabinia* Pompeu rep plens poders per actuar fins a 50 milles a l'interior del territori coster, poders que no havia tingut mai anteriorment cap magistrat romà (en aquesta franja del seu domini evidentment hi quedava inclòs tot el Maresme, però també la mateixa ciutat de Roma). A la zona Hispana Pompeu hi envia dos llegats (Apià Mitridt. 95).

Encara l'any 55 a.C. Pompeu de nou presenta importants lligams amb Hispania, quan en virtut del primer triumvirat rep aquestes províncies sota el seu domini (*Lex Trebonia*). Fins i tot l'any 50 a.C. sabem que Pompeu pren milers de

⁶ Per exemple a Lucili *Luc.* I, 314-315, o Ciceró *Fam.* IX 9,2 (recollits per ROULAND 1979 p. 372-373).

⁷ On les inscripcions IRC III n° 79 i n° 80 presenten personatges amb el nom de Pompeu en època Baix-Republicana o Augustea, i que segons els autors del *corpus* poden ser interpretats com clients o descendents de clients de Pompeu (FABRE ET ALII 1991, p. 107).

Talents del Tresor Romà per finançar el seu pro-consulat a Citerior (CURCHIN 1991 p. 60).

Per tant Pompeu, durant tot el 2on quart de s. I a.C. ha estat en una posició privilegiada, amb força i oportunitats, per actuar sobre aquest territori.

La possible fundació d'*Iluro* en aquest moment tampoc seria un cas excepcional. Ben a prop d'aquí la fundació de *Gerunda* sembla pertanyer a un moment cronològic semblant (NOLLA 1990)⁸. Sembla per tant que estariem davant un fenomen semblant al que es produeix en el cas de *Pompaelo* o de *Lugdunum Convenarum*, si bé en els casos catalans sembla que pot documentar-se també una presència clara de població Itàlica.

La gran característica unificadora d'aquestes actuacions de Pompeu és que en cap moment les seves fundacions (o reorganitzacions d'antics nuclis) reben un reconeixement jurídic clar, sinó que no serà fins èpoques posteriors quan rebran un estatut jurídic definit. Es tracta de fundacions amb importants contingents indígenes, que no es corresponen amb les categories i les realitats jurídiques d'aquell moment.

Com ja hem vist a l'apartat 2, amb tot el problema de la *Lex Plotia*⁹, no és gens clar que mai Pompeu assentés veterans Itàlics del seu exèrcit a Hispania. Més aviat al contrari. Alguna font ens permet entreveure que aquests assentaments de tropes veteranes, si es que realment es produïren, afectaren a les tropes auxiliars, indígenes, del seu exèrcit. El text de Plutarc (*Luc.*) és a més molt interessant, doncs ens comenta com aquests soldats de Pompeu vivien en repós en terres fèrtils, o dins les ciutats, possible referència a les noves fundacions urbanes (ROULAND 1979 p. 389).

Per tant, l'actuació de Pompeu a Citerior, i en especial a la zona costera, sembla haver estat molt transcendent, i molt probablement és a ell a qui cal atribuir la fundació alpa d'una nova ciutat que va recollir part de la població que anava abandonant l'*oppidum* de Burriac, i que va inserir-se perfectament en una estructura territorial, enmarcada en un cadastre romà, ja pre-establerta.

La fundació d'*Iluro*, important, fou una etapa més en l'aprofundiment de la romanització en aquest territori, i cal pensar que responia a la necessitat (destacada ja per primer cop pel mateix Pompeu) de consolidar i reorganitzar els territoris conquerits en base a noves fundacions de

⁸ En el cas de *Gerunda*, a més, la fundació de la ciutat aniria lligada a la reorganització global del territori mitjançant la construcció d'una nova xarxa cadastral que hi està articulada (PLANA 1990, AGUILAR ET ALII 1991).

⁹ Sobre aquesta llei veure GABBA 1973, p. 443, ROULAND 1979 p. 389 i MARSHALL 1972.

nuclis urbans, a partir dels quals dominar i administrar els territoris.

Per a aquesta tasca els *oppida* indígenes, transformats en veritables centres de poder romà, ara ja no eren prou adequats. L'establiment de noves ciutats ens marca un graó més en la estratègia d'intervenció romana sobre les àrees conquerides.

2 - Els canvis en el sistema productiu.

Entorn del segon quart del s. I a.C., i paral·lelament atots els aconteixements lligats a l'activitat de Pompeu en el territori català, es produeix important canvi en les produccions i en les formes d'emmagatzematge documentades en els jaciments arqueològics.

Per un costat, com ja vàrem analitzar en l'apartat 2.4.2, hi ha un fenomen important d'amortitzacions de sitges¹⁰. S'amortitzen tant els grans conjunts de sitges com nombroses sitges aïllades o agrupades en petit nombre. Associat a aquesta amortització també els assentaments que havien demostrat una més gran relació amb aquestes estructures d'emmagatzematge (Can Bartomeu, Can Grandia, Horta Fassina, etc..) són també abandonats. La major part d'assentaments, però, tot i amortitzar les seves sitges, continuen en funcionament.

Una dada es destacable d'aquest fenomen d'amortització massiu. En molts dels estrats d'amortització de sitges han aparegut fragments de dòlies, el nou mètode d'emmagatzematge (que ja trobem a partir de mitjans de s. II a.C. a Burriac). No es tracta però d'un simple procés de substitució d'un mètode per un altre. La sitja és un mètode d'"stockatge" de tradició indígena que també s'adopta pel món romà, doncs és útil i d'una eficàcia ben demostrada. Creiem que el canvi per la dòlia es deu sobretot al canvi en les produccions emmagatzemades, i no en el mètode d'emmagatzematge. Un bon argument en aquest sentit ens el proporciona el fet que mentre les sitges s'amortitzen sobretot a partir de segon quart de s. I a.C., les dòlies ja es coneixien per part del món indígena des de mitjans de s. II a.C., és a dir molt abans. Si el fort canvi es produeix bastant de temps després de ser incorporades les noves tècniques d'emmagatzematge en dòlies, hem d'interpretar que estem davant un fenomen més complexe, que afecta les mateixes produccions agrícoles.

L'equiparació sitja-cereal, dòlia - vi o oli¹¹, sinó del tot exacte, és una interpretació que a grans trets és

¹⁰ Evidentment estem davant canvis percentuals, no absoluts. De tota manera aquest fenomen d'amortització de sitges es ara quan comença d'una manera important, i continuarà posteriorment, quan apareixenen nombrosos reompliments de sitges fragments d'àmfora Pascual 1.

¹¹ La dificultat en diferenciar aquests dos tipus de produccions a partir del registre arqueològic és alta (LEVEAU ET ALII 1991).

acceptada (per a aquest moment cronològic) per l'arqueologia (així per exemple MIRO 1983-84, o D.GARCIA 1987). Logicament hi ha excepcions (també la sitja pot emmagatzemar lleguminoses, i la dòlia matèria sòlida com el gra), però a un nivell global sembla que el pas d'un mètode a l'altre ha de ser interpretat en aquest sentit. Potser el gran problema es deu a la perillosa identificació de la dòlia amb la producció de vi o oli, quan sabem que en altres àrees aquestes grans tenalles han contingut per exemple gra. En el cas del Maresme, però, els grans excedents de la producció cerealística han estat emmagatzemats en època ibèrica en sitges, no en dòlies. L'emmagatzematge de gra en dòlies, quan les sitges han estat amortitzades en bona part, és un fenomen que ben segur es produï, però en tot cas la substitució de sitges per dòlies en cap cas podia indicar una continuïtat, doncs la capacitat d'emmagatzematge d'un o altre sistema és difícilment comparable. La gran amortització de sitges indica que la producció cerealística, encara que segueixi en part testimoniada per algunes dòlies, en cap cas pot ser considerada equivalent a l'anterior¹².

Hi ha una altre dada que reforça aquesta interpretació. Paral·lelament al fenomen general d'amortitzacions de sitges, al segon quart de s. I a.C. apareixen també els primers envasos d'àmfores vinàries locals: inicialment les Dressel 1 Laietanes i les Lamboglia 2, i posteriorment les Laietanes 1 i Pascual 1. Aquest fet ens indica que ja al 2on quart de s.I a.C. comença a produir-se vi en aquesta zona per a ser comercialitzat. Aquest fet sembla coincidir amb un descens de la producció d'àmfora ibèrica¹³.

Dues dades són en aquest sentit altament significatives:

- Les primeres àmfores per a contenir vi que s'han documentat a l'àrea del Maresme són les imitacions locals de

¹² En l'estudi model·lic del jaciment de *Lattara*, al qual constantment ens hem de referir (i som conscients del perill de emmirallar-nos massa en ell), ha estat ben testimoniada la relació entre dòlies i producció del vi. A *Lattara* no hi havia sitges, i per tant cal pensar que el cereal s'emmagatzemava en dòlies. El gran increment de la producció vinícola, però (testimoniada clarament per l'estudi de les granes (BUXO 1992 p. 32, fig. 33)), coincideix amb un canvi important en el tipus de dòlies, amb noves formes i, sobretot, una nova utilització d'aquests envasos, ara clarament lligats aquesta producció vinícola (D. GARCIA 1992 p. 180-181).

¹³ Aquest descens fou ja destacat per J.Miró, que considera aquesta àmfora lligada especialment a la producció cerealística. Segons J. Miró l'àmfora ibèrica a partir d'inicis de s. I a.C. comença a sofrir un fort retrocés, coincidint amb l'incidi de producció d'àmfora vinària (MIRO 1983-84). Una evolució similar pel que fa a l'àmfora ibèrica ha estat detectada a *Lattes* (PY 1990 p. 344).

Dressel 1 i les Lamboglia 2 (datades entorn l'any 80-70 a.C., COMAS ET ALII en premsa p. 374).

Aquestes àmfors imiten la forma de la Dressel 1 Itàlica i la Lamboglia 2, les àmfors que havien protagonitzat el fenomen massiu d'importació de vi Itàlic a aquest territori. El més significatiu, però, és que aquestes àmfors són produïdes inicialment seguint la tècnica de cocció ibèrica (és a dir, en pasta sandvitx), i són per tant imitacions produïdes pels propis ibers. Seran doncs els propis indígenes els primers que produeixen vi per a la seva comercialització en circuits comercials romans (i d'aquí que s'imitin les formes d'àmfors romanes)¹⁴.

Imitacions de Dressel 1 i lamboglia 2 en pasata sandvitx se n'han trobat a l'*oppidum* de Burriac, testimoniant clarament la filiació del producte, i també a Riera de Teià, Can Vilà, etc.. Aquestes imitacions també es realitzen posteriorment ja amb la pasta tradicional de l'àmfora Tarraconesa, i es troben ja ampliament difoses en els jaciments d'aquest "reassentament". Un nou indicatiu de la filiació indígena d'aquests productes és que coneixem la seva producció en dos centres terrissaires que perviuen des de l'ibèric ple: St. Simó i Can Vilà.

La distribució d'aquestes àmfors serà bastant àmplia entre els assentaments de l'ibèric final, i es veurà ampliada notablement amb les Laietanes 1. Alguns dels forns que produeixen aquestes primeres àmfors vinàries, produeixen també ceràmica comuna indígena (El Roser-Mujal, Can Portell, etc..).

- Alguns dels hàbitats que ja des de 2a meitat de s.II a.C. protagonitzen el fenomen del "reassentament" semblen ja estar dedicats des d'un origen a la producció més o menys "especialitzada" en el vi. Aquest fet es desprèn de la presència en ells de dipòsits en *signinum* ja d'època antiga (és el cas de Cal Ros de les Cabres, però també possiblement de Can Teixidor), l'existència de forns d'àmfors vinàries també antics (estudiats a l'apartat 2.4.3), i en canvi l'absència de sitges. Can Balençó, per exemple, jaciment on no trobem sitges, on hi ha àmfora Dressel 1 Laietana (i està situat a prop de Can Notxa i Can Portell, forns d'aquest moment), i on en canvi sí que hi trobem dòlies (i un podall de vinya¹⁵), pot ser un d'aquests centres on ja des d'un origen el cultiu de la vinya va podr tenir-hi un paper important.

Aquesta "especialització" en el cultiu de la vinya no suposa exclusivitat, sinó que devia ser un cultiu combinat amb altres produccions (amb un paper important dels cereals, font bàsica d'alimentació). El que és significatiu, però, és que hi ha dades que ens indiquen que ja des d'un origen el

¹⁴ Independentment de l'existència probable d'una antiga producció vinícola en època ibèrica plena.

¹⁵ Del qual a Lattes se n'han trobat paral·lels interessants, relacionats amb el cultiu de la vinya (PY 1992 p. 315).

cultiu de la vinya és una part important d'algun d'aquests jaciments, i això si que pot ser considerat un canvi des de l'època anterior¹⁶.

Finalment hem de destacar com lligat amb aquests processos (amortització de sitges, producció d'àmfores vinàries, desenvolupament del cultiu de la vinya) es produeix al territori del Maresme un gran increment dels centres terrissaires, dels forns.

Aquest fenomen (que hem analitzat al capítol 3.4.3) suposa que dels tres forns que coneixem d'època ibèrica plena, al segon quart del s. I a.C. en passem a documentar set: sis que produeixen àmfora, i un que produeix imitacions de Campaniana B.

De l'àmfora Laietana 1, coneixem nou forns segurs que en produeixen. Amb la Pascual 1 la producció s'incrementa enormement i apareixen dotze forns nous, que units als que perviuen documenten 20 centres productors d'aquest tipus d'àmfora.

Aquest gran increment de forns productors d'àmfora i de ceràmica (significativament ceràmica de tradició ibèrica, és a dir, ibèrica) ens testimonia per un costat el creixement espectacular de la producció del vi, però també el canvi en les relacions de producció que s'ha produït en aquest territori.

En època ibèrica plena només coneixíem tres forns que produïen peces amfòriques i ceràmica. Tot i que puguin haver-n'hi altres que no s'han trobat, el seu nombre contrasta amb els que apareixen a partir del s. I a.C.. Ens indica que la producció terrissaïra d'època ibèrica plena estava concentrada en grans centres terrissaires.

La diversificació dels centres productors d'àmfores, que com hem vist està íntimament lligada a l'establiment d'un gran nombre de jaciments al pla, lligats al cadastre romà, ens documenta un important canvi en l'estructura de producció: cada cop més, la producció d'aquests nuclis sembla estar destinada sobretot vers la seva comercialització. Es tracta d'una producció per al canvi, en contrast amb un model anterior que semblava més basat en la producció per al consum (que no exclou evidentment la comercialització). La producció d'una mercaderia destinada bàsicament al comerç (el vi), i que s'envasa en uns productes imitats dels romans, ens indica que les pautes econòmiques del món romà (i la producció cada cop més important d'un excedent per a ser comercialitzat) han estat assumides ja pel món indígena.

L'aparició de nous forns és un fet lògic si considerem que ara cada productor necessita comercialitzar la seva producció, introduir-la al mercat i obtenir-ne uns guanys. Tot i que no és clara del tot la relació forn-productor (hi ha el problema de les diferents estampetes, etc..), no hi ha

¹⁶ Un fenomen molt semblant, i arqueològicament molt ben estudiat, és el cas de Lattes, on a partir del 150 a.C. el cultiu de la vinya, que ja es practicava, s'incrementa i canvia en les seves pautes d'explotació, ara desenvolupant-se en extensió (PY 1992 p. 316).

dubte que l'increment dels forns suposa un increment dels productors i del volum de vi obtingut (sempre en termes relatius respecte els altres cultius).

Que aquesta producció per a la comercialització hagi començat amb les imitacions d'àmfores Dressel 1 i Lamboglia 2 cuites en pasta sandvitx, així com que molts d'aquests forns d'àmfores produeixin també peces ceràmiques ibèriques, és un fet prou significatiu: és el món indígena el que inicia aquesta transformació cap a unes formes de producció i comercialització de l'excedent ja més pròpies d'una economia on la producció per al canvi predomina sobre la producció per al consum, on el "mercat" ocupa cada cop un lloc més preeminent en l'intercanvi econòmic.

Aquesta transformació, però, ha estat induïda per la immersió del món indígena dins les estructures del cadastre romà, i la inclusió d'aquests nous assentaments en unes noves pautes d'explotació del territori, i en unes noves pautes fiscals, ben establertes pel poder romà. El món romà està ja clarament disposat a explotar i beneficiar-se dels territoris conquerits a partir d'una intervenció molt més forta en aquests territoris. El cadastre romà haurà estat de nou el mecanisme més ben adaptat a aquestes necessitats, i de nou haurà demostrat la seva versatilitat per implantar en un territori conquerit les relacions de producció més adequades als seus objectius imperialistes.

LA SEGONA MEITAT DE S. I a.C.

A mitjans de s. I a.C. s'abandonen un nombre considerable d'assentaments de l'ibèric final (en els quals ja no trobem T.S. Itàlica).

En primer lloc (com ja hem vist a l'apartat 4-C 5) s'abandonen els centres de poblament principals del territori d'època ibèrica plena (els *oppida*) que havien perviscut fins aquest moment. es tracta de Burriac, Torre dels Encantats i Montpalau, centres indígenes que al llarg del període de romanització han jugat un paper fonamental en l'articulació dels nous territoris conquerits, però que ara, quan ja les noves fundacions decentresurbans s'han consolidat, perden aquell paper i resten buits de l'antic contingut. Demostrant que la seva pervivença, i fins i tot extensió, havia estat fruit d'una actuació romana, poc després que sigui fundat el nou centre d'*Iluro* (i possiblement de *Blandae* i *Baetulo*) aquests antics *oppida* indígenes són abandonats (sense mostrar decadència, sinó desocupació).

El procés d'abandonament de Burriac, que ja havia començat poc després de l'establiment del cadastre i de les mateixes reformes del poblat, és a dir ja a inicis de s. I a.C., acaba en el moment on la fundació del nou centre d'*Iluro* és ja una realitat ben consolidada. el pas d'un centre a l'altre, testimoniats pel mateix nom, posa el punt final al complex procés de reassentament del món indígena sota les noves formes romanitzades.

L'altre gran grup de jaciments que ara s'abandonen, són els que representaven una més gran relació amb l'emmagatzematge en sitges (i, lligat amb ell, amb les produccions agràries més relacionades amb aquestes estructures d'"stockatge"). La potenciació de nous cultius (que mai van eliminar els tradicionals) segurament va comportar la marginació d'aquells centres més especialitzats en les produccions anteriors, difícilment reconvertibles al cultiu cada cop més especialitzat del vi (d'altra banda alguns d'aquests centres amb sitges estaven clarament lligats als *oppida*, que també ara desapareixen).

Podem dir, doncs, que entorn mitjans de s. I a.C. l'estructura depoblament que havia determinat l'establiment del cadastre romà ja està plenament consolidada, i ja han estat abandonats els principals elements de l'estructura de poblament anterior (*Oppida*, alguns hàbitats enturonats, els forns ibèrics de St. Simó i Can Jordi, els jaciments més relacionats amb les sitges, etc..).

Mentretant seguint sorgint nous jaciments que semblen indicar una gran relació amb el fenomen del vi, jaciments també amb materials ibèrics i que creiem corresponen a l'expansió ja a nivell industrial dels centres productors de vi.

A partir de mitjans de s. I a.C. el fenomen d'exportació del vi Laietà pren ja una volada considerable. El fenomen, com ja hem indicat, té ben segur els seus inicis a artir del mateix establiment del procés de "reassentament". Es ara, però, quan el creixement és més evident.

A aquest gran creixement hi contribueix sens dubte l'establiment de la ciutat d'*Iluro*. La ciutat romana serà el punt articulador del comerç del vi laietà, un comerç que comença a ser de gran escala (com ho serà a totes les ciutats costeres d'aquest moment: *Tarraco*, *Baetulo*, *Iluro*, i segurament *Blandae* i Empúries)¹⁷. La nova fundació urbana d'*Iluro* facilitarà la concentració i comercialització de la producció vinícola, aportant una infraestructura comercial i potser financera necessària per a la "internacionalització" d'aquest comerç.

El fenomen massiu de producció de Pascual 1, i la seva comercialització cap a les àrees de la Gal·lia, es reflexa en el territori, amb l'existència d'una densitat d'ocupació altíssima, i amb l'establiment d'assentaments relacionats probablement amb aquesta producció (són magatzems de dòlies,

¹⁷ De tota manera encara estem lluny de conèixer bé l'evolució interna d'aquestes ciutats. En aquest moment, per exemple, a *Iluro* s'han detectat transformacions importants del seu urbanisme (amortitzacions i nivells d'abandonament o destrucció entorn el 50-40 a.C. (GARCIA 1988)), coincidint potser amb el moment de les Guerres Civils. Els conflictes derivats d'aquest enfrontament foren importants al Nord-Est Peninsular, i pogueren afectar d'alguna manera aquest territori.

àrees amb dipòsits, etc...). Alguns d'aquests assentaments estan situats en indrets veritablement allunyats de la plana. Fins i tot en algun cas podria arribar a parlar-se d'un fenomen de sobre-explotació del territori, si tenim en compte la pressió que s'exerceix sobre el medi (ocupant-se punts ja alts i interiors de la serralada), i el fenomen generalitzat d'abandonament d'aquests assentaments un cop el gran moment del vi laietà ha finalitzat.

El fenomen de producció majoritària del vi, i l'aparició dels centres industrials de producció amfòrica (alguns de gran tamany, com Can Portell, Torre Llauder, El Roser-Mujal), comportarà la definitiva integració de les estructures de producció sorgides arrel de la implantació del cadastre, en els grans fluxes comercials del veritable Imperi Romà de s. I a.C.. Sens dubte és en aquest moment quan la integració de la societat del món ibèric final en les estructures polítiques i econòmiques del món romà és ja definitiva (i amb ella apareixeran les primeres formulacions jurídiques d'aquesta relació).

No sabem qui són els grans propietaris dels centres productors amfòrics (excepte algun cas molt específic), però ben segur entre aquests propietaris hi ha ja representants de l'antiga "elite" indígena, motor també de tots aquests canvis, adaptada a la nova estructura de propietat i producció.

Sí bé hi ha un fenomen d'inversions i de potenciació dels cultius especulatius per part de la mateixa oligarquia romana (que de fet ha estat sempre darrera de tots els canvis produïts ja des de mitjans de s. II a.C), també en aquests nous centres dedicats a la producció i comercialització del vi hi ha ben segur una part significativa de l'antiga oligarquia indígena ben situada i controlant una part dels beneficis generats per aquest comerç.

Així cal entendre també les primeres aparicions que constatem en altres zones properes d'una "elite" indígena molt romanitzada, que començarà la seva lluita particular per accedir a instàncies més altes de poder, ja plenament integrada en les estructures polítiques i econòmiques del món romà.

El fenomen, ben segur, no deu ser senzill ni lineal. El gran increment dels centres amfòrics i la construcció de centres productors de gran capacitat, equiparables a veritables tallers industrials (El Roser-Mujal, per exemple) difícilment pot entendre's sense considerar que l'element Itàlic (però no el colonatge, sinó l'inversor, el *negotiator*, l'oligarca) hi participa de forma important. No oblidem que és en aquest moment quan les relacions de producció típiques del món romà (onl'esclavisme s'ha de considerar el model més privilegiat, però no l'únic ni el més extès) s'han difós ja fora d'Itàlia, i les trobem ben segur en tots els territoris on l'intervenció romana (molt sovint efectuada a través de l'actuació cadastral) demostra un alt grau d'implantació. Es el cas sens dubte del Maresme, però també de molts altres territoris.

aquestes relacions de producció, però, no exclouen l'element indígena, sinó que l'integren i l'enquadren en el nou sistema. Alguns indígenes ben segur seran elements principals de la nova societat, i els trobarem com a propietaris d'algun d'aquests centres. En aquests casos, les xarxes clientelars articularan la seva relació amb els elements preeminents de l'oligarquia romana, i els integraran en els primers graons d'una cadena de dependència complexa i, fins avui, poc coneguda¹⁸. Altres elements indígenes apareixeran en graons inferiors, depenent de personatges relacionats amb aquesta oligarquia.

Finalment, gran part de l'element indígena estarà integrat en els darrers graons d'aquesta cadena de dependència, i són sobretot aquests els que tenim més ben testimoniats en les dades de l'arqueologia, localitzant-los en les excavacions dels centres productors d'àmfora i de producció agrícola del territori (i en aquests centres de segona meitat de s. I a.C. encara la seva filiació indígena és possible d'identificar).

Amb August arribarem al moment de consolidació definitiva, i reconeixement institucional, d'aquesta evolució.

A nivell de territori, en època Augustea trobem el moment de definitiu abandonament d'algunshabitats de l'ibèric final. Entre aquests en destaca un especialment significatiu, Can Balençó, el millor conegut a nivell arqueològic.

L'abandonament de Can Balençó es correspon a un moment generalitzat de canvis en el territori. Aquests canvis, però, més que a fenòmens importants d'abandonament semblen correspondre a un moment de reorganització en les activitats productives de la comarca. Can Balençó era un hàbitat indígena de tipus mitjà, amb diversos grups familiars aplegats, que no corresponien propiament a un assentament aïllat dedicat a l'explotació agrícola (tot i que aquesta explotació hi està també testimoniada), sinó a un tipus depoblament més concentrat. La proximitat d'aquest assentament a la zona de Can Portell (on es troben uns forns de l'ibèric final d'unes dimensions considerables) podria ser significativa¹⁹. L'abandonament dels dos centres sembla cronològicament pròxima. L'abandonament d'altres assentaments pot també respondre als primers símptomes de canvi.

Per contra l'aparició de nous jaciments en aquest moment suposa que el fenomen d'ocupació de la plana-vessant encara no havia acabat, i que segueixen incrementant-se els assentaments (alguns dels quals, com els forns d'àmfores

¹⁸ Cadena de dependència que l'epigrafia en part permet observar en períodes posteriors, però pot ser reflexant models més antics (PRIETO 1987).

¹⁹ En tots dos jaciments ha estat documentada la presència d'àmfora Dressel 1 Laietana, amb l'estampeta Q. FABI.

Pascual 1, claraments relacionats amb la producció del vi). A *Iluro* també aquest moment és important, i trobem amb August una nova fase edilícia, amb noves contruccions (que es sobreposen a nivells d'amortització anteriors).

El període Augusteu protagonitza el moment culminant en la densitat d'ocupació d'aquest territori (és ara quan tenim més centres testimoniats), densitat d'ocupació que es mantindrà fins aproximadament finals de s. I d.C.. Però ja a la vegada és en aquest moment quan s'inicien canvis molt importants:

- S'inicia a final d'època Augustea, o en els primers anys del regnat de Tiberi, el procés de reducció, o de decreixement, de la producció vinícola a la comarca. A partir de finals d'època d'August (potser en un moment proper al canvi d'era) alguns centres importants terrissaires mostren ja una reconversió cap a una altre tipus d'estructures productives (és el cas per exemple de Torre Llauder). Alguns forns comencen a deixar de produir (Can Portell). No es tracta d'un procés que poguem delimitar cronològicament en una data exacte. També en època Augustea documentem l'existència de nous forns produint. El període Augusteu marcarà el "climax" d'aquest fenomen, però poc després s'iniciarà l'inici de la davallada (que es perllonga durant la 1ª meitat de s. I d.C.).

- En època Augustea comencen a apareixer les estructures tipus *villae*. En tenim un exemple paradigmàtic: Torre Llauder, un important centre terrissaire, que en aquest moment sofreix grans transformacions. S'abandonen els forns i a sobre seu s'edifica una important construcció de caire residencial. Això no vol dir que al lloc no s'hi segueixin efectuant activitats productives, però és aquesta nova *pars urbana* el que diferencia aquest assentament de l'anterior. És l'existència d'una *pars urbana* el que caracteritza la vil.la. A partir del període Augusteu és quan hi ha una transformació important dels centres productors més importants, vers centres residencials ja amb unes altres característiques i possibilitats.

La vil.la suposa un pas més en la romanització, amb l'establiment d'un tipus d'estructura productivo-residencial ja lligada a l'hegemonia d'un grup social molt clar: la oligarquia local. L'aparició de la vil.la s'ha d'entendre com el reflexe de la consolidació d'aquesta classe sorgida del període de romanització, bé sigui d'origen indígena (en la seva major part), o bé sigui d'origen forani.

Es el període Augusteu, doncs, el moment que marca l'inici del sistema de la vil.la, que al llarg del s.I d.C. seguirà apareixent en el territori. Per tant, si bé no podem establir una relació causal i temporal directa (almenys prou evident), si que podem dir que a partir d'August s'inicia un procés que comporta l'aparició de les vil.les com a assentaments rurals principals, i paral·lelament amb ell una progressiva reducció del cultiu i comercialització del vi,

probablement en procés d'adaptació cap a dimensions més adequades a la demanda existent.

- L'obra d'August.

L'obra d'August no és aliena a aquests canvis reflexats en el territori.

August serà qui reorganitza a nivell administratiu el món que havia sorgit arrel de les actuacions cadastrals romanes i de les fundacions de ciutats d'època republicana. Així sabem que el 27 a.C. efectua una nova divisió de les províncies d'Hispania (AQUILUE 1984), reorganitza el sistema administratiu i judicial del territori (del qual en tenim una bona mostra en les llistes dels pobles que constitueixen cada *conventus*, llistes recollides per Plini i que en gran part cal datar d'aquest moment Augusteu), i efectua una política de fundacions de colònies estratègicament distribuïdes.

August serà molt probablement qui donarà estatut jurídic a les fundacions romanes (municipi en el cas d'*Iluro* i *Baetulo*, molt probablement de dret romà) i qui establirà un nou centre principal en el territori, vertebrador de totes les antigues àrees conquerides i estructurades entorn centres urbans desiguals. Aquest nou centre serà la colònia de *Barcino*²⁰.

La importància de la colònia de *Barcino* farà que el territori del Maresme molt probablement perdi pes en favor del nou centre, on a partir d'ara haurem de buscar el centre polític i administratiu d'una àmplia àrea de la Catalunya costera central.

La importància de *Barcino* es reflexarà en el desviament de la via Augusta per la costa, via que contribuirà fortament al desenvolupament del nostre territori (i així hem d'entendre els assentaments que sorgeixen al seu costat), és un avia que marcarà sobretot la subsidiarietat d'aquesta zona envers la nova colònia, a la qual s'articulen els antics territoris.

L'epigrafia ens mostrarà, en èpoques posteriors, la relació estreta (i possiblement de dependència) que s'estableix entre personatges de la colònia de Barcelona i personatges de l'àrea del Maresme.

El període Augusteu, doncs, marca el pas definitiu d'aquest territori cap a les formes de dependència i de relació de producció ja plenament romanitzades, basades cada cop més en el sistema de la vil·la. L'inici de l'establiment de vil·les (testimoniat a Torre Llauder) marcarà un nou tipus d'estructura de poblament i de producció.

Es potencien aquells assentaments (que sovint coincideixen amb els forns de 2ª meitat de s. I a.C.) que han mostrat ja un paper centralitzador de la producció d'una àrea concreta, de la seva àrea d'explotació (i on els

²⁰ I en aquesta nova política de fundacions colonials, reorganitzadores del territori, probablement s'hi pot veure una continuació de l'inicial política Cesariana.

assentaments de tipus petit o de caràcter funcional quedetectem en àrees properes -habitacions amb dòlies, cisternes, *lacus*- devien jugar un paper de nucli secundari d'aquell centre).

A partir d'August sembla que seran aquests assentaments principals (en la jerarquia de l'àrea rural) els que es potenciaran fortament, un fet que es veurà reforçat a partir de la 2a meitat de s. I d.C. quan els petits assentaments lligats molt probablement a la producció del vi comencen a ser abandonats.

La integració de la oligarquia local, plenament adaptada ja a les pautes romanes, té amb August un nou impuls. August, com a representant d'una política de concòrdia i d'aliança amb les classes oligàrquiques d'arreu de l'Imperi, facilita aquesta integració: molt probablement és a ell a qui cal atribuir la condició de *municipium* a *Iluro*. La municipalització és la peça clau en la integració política de les oligarquies locals.

També a nivell ideològic l'actuació d'August és important. Amb ell, a les àrees provincials, comença a desenvolupar-se aquella política de culte personal que tan criticada era a Roma (no serà casual que siguin *Tarraco* i *Barcino* un dels primers centres on s'estableixen temples a August (o a l'August (MAYER-RODA 1986a p. 348). August potencia també fortament la religió oficial romana, integradora i assimiladora de les diverses religiositats locals.

Al mateix Maresme en tenim un bon exemple.

A Can Modolell II (12.9) són els materials d'època Augustea els que ens marquen l'inici molt probable d'un culte públic a l'indret.

No s'ha trobat en estratigrafia nivells clars Augusteus (tot i que s'hi identificà anys enrera un paviment de terra batuda amb T.S. Itàlica (S.A.M.M. 1983)), però en canvi l'aparició de materials d'aquesta cronologia, alguns amb caràcter ritual (gran pàtera de T.S. Aretina), fan pensar als seus excavadors que aquest és el moment inicial de culte al lloc (BONAMUSA ET ALII en premsa).

Significativament, però, aquest centre cultural té un clar precedent ibèric. Coneixem l'existència de murs ibèrics sota les restes romanes, i ha estat excavat un petit hàbitat amb sitges a tocar d'aquestes estructures (fins i tot afectades pel pas de posteriors clavegueres romanes). No oblidem tampoc que aquesta zona era ocupada per un camp de sitges ja desd'època ibèrica plena, i que ens trobem a tocar de l'*oppidum* de Burriac.

El centre cultural romà, doncs, es situa sobre unes estructures indígenes i en una àrea declara tradició local. No seria extrany pensar que ja algunes de les estructures indígenes anteriors tinguessin un caràcter cultural (potser lligat, i és una hipòtesi de treball, a l'existència del camp de sitges, amb algun tipus de divinitat lligada a les pràctiques agrícoles, a la fertilitat de la terra, etc..).

El fet que ja en època Augustea trobem indicis de culte planteja la possibilitat d'una *interpretatio* romana del

culte indígena²¹. Posteriorment serà el culte Mitraic el que manté la pervivença religiosa del lloc, i, encara després, el Cristià.

Sembla per tant que és ja en època Augustea quan s'inicia en aquest indret la *interpretatio* d'un culte indígena anterior. Significativament, el caràcter públic i oficial d'aquest culte es posa de manifest ben aviat (com ho testimonia l'inscripció dels Duovirs i de la *erogatio stipis* (FABRE ET ALII 1984 nQ 88)). El santuari de Can Modolell és un exemple molt interessant del fenomen d'assimilació cultural que ja està en marxa en aquest moment, i que portarà a una alt grau de romanització de l'element autòcton en un moment tan avançat com el s. I d.C.

Després d'August els fenòmens històrics que es detecten a la comarca del Maresme són també complexos.

L'època Flavia sens dubte marca un punt important en l'evolució d'aquest territori. A *Iliuro* es daten en aquest període reformes importants urbanístiques (també a *Baetulo* hi ha reformes d'aquest moment). Totique encara estem lluny de conèixer en profunditat aquestes reformes, semblen correspondre a actuacions importants (construcció per exemple de noves clavegueres). Pel que fa al hàbitat dispers, l'època Flavia marca el final de nombrosos assentaments dedicats a la producció vinària (en especial diversos forns amfòrics), que sembla ja en aquest moment retornar a un nivell de producció d'àmbit local.

La desaparició d'aquests jaciments permet intuir que és ara el sistema basat en les explotacions tipus villa el que predomina en el territori, unes explotacions rurals d'un tamany més gran (la densitat de jaciments a partir d'aquest moment serà ja menor), que marcaran un tipus d'explotació territorial diferent de la del període republicà. Ja no estem ara davant petits assentaments productors (o agrupacions de petits hàbitas familiars), sinó que estem davant estructures més complexes, les *villae*, on ja no serà possible identificar indígenes/Itàlics sinó que sols hi trobarem una població fortament romanitzada i completament integrada en les estructures socials i les cadenes de dependència romanes. A la vil.la la integració dels dos mons culturals és ja un fet.

El sistema de la vil.la consolida aquelles desigualtats que ja apreciàvem en la diversitat de formes d'integració del món indígena en les estructures romanes, i permet l'assimilació d'una part de l'"elíte" indígena dins les noves oligarquies locals, oligarquies no només fortament

²¹ Alguna dada més ens permet formular aquesta interpretació: una de les primeres inscripcions que es documenta al lloc (d'època Flàvia) està possiblement dedicada al Deu Silvà (MAYER-RODA 1988 p. 29), i també una inscripció de la meitat de s.II d.C. sembla estar dedicada a una divinitat femenina desconeguda (FABRE ET ALII 1984 nQ 87). Totes dues divinitats podrien amagar l'existència d'un culte local anterior.

romanitzades, sinó partidàries d'una més gran integració i participació en les estructures polítiques i econòmiques del nou Imperi Romà.

- UN MODEL DE ROMANITZACIO ?

Creiem per tant que d'aquest estudi del territori del Maresme se'n pot extreure un model que explica l'actuació romana en algunes àrees conquerides, un model de romanització. No es tracta d'un model aplicable a tots els territoris, doncs sabem que en altres zones l'actuació romana no va partir de l'estratègia hàbil i assimiladora que detectem en el nostre territori, sinó d'una actuació més brutal i violenta. En la majoria de casos, però, Roma va actuar cercant la col.laboració d'una part important del món indígena, intentant una política de pacte amb determinats sectors d'aquesta societat, política que li facilitarà la integració i l'obtenció dels objectius buscats (i que no sempre implicarà la transformació d'aquell territori).

En el cas del Maresme, com en la major part dels territoris on coneixem una romanització efectiva ja des d'època republicana, creiem que el model sguit no devia diferir gaire del que proposem.

Després d'un període d'ocupació en el que es busca sobretot una consolidació dels territoris conquerits, així com un aprofitament fiscal d'aquestes àrees (tant imposant una fiscalitat directa sobre la població indígena, com explotant els recursos naturals i minerals d'aquell territori), a partir de mitjans de s. II a.C. aquesta política Imperialista varia.

Fins aquest moment el tipus d'estructura territorial i social del món indígena (basat sobretot en el poblament concentrat en *oppida* -si bé existeixen hàbitats dispersos- i en un tipus de relacions de producció on l'aspecte comunitari -que no igualitari- semblen tenir un paper important), havia estat una estructura útil als interessos del món romà.

Controlant aquest tipus d'organització (sens dubte a partir de la presència militar, però sobretot a través del pacte amb les "elites"), Roma podia establir-hi la seva pròpia fiscalitat, aprofitant així una estructura pre-establerta que havia demostrat la seva adaptació a les condicions i als recursos d'aquell territori. Aquesta actuació romana va provocar canvis (se'n constaten nombrosos a la 1ª meitat de s.II a.C.), però no transforma completament l'estructura anterior.

A partir de mitjans de s. II a.C., aquesta situació varia. A aquest fet hi contribueix en part la derrota definitiva dels pobles Celtibèrics i Lusitans, però no menys importants són els propis canvis que en aquest moment testimonien les pràctiques imperialistes romanes, no només

en el nostre territori, sinó arreu de l'Imperi. La destrucció de Cartago i de Corint el 146 a.C. no poden ser deixades de considerar, així com la política més agressiva de conquesta i ocupació de nous territoris que es documenta en altres àrees apartir d'aleshores: provincialització de Macedònia i Africa Pro-Consular, conquesta del Sud de la Gal·lia, conquesta de les Balears, etc..

Es aleshores quan es generalitza i s'incrementa la intervenció romana sobre el món indígena. En el cas del Maresme (i és també el cas d'altres territoris) aquesta intervenció es produeix arrel d'un "reassentament" de la població indígena. Aquest reassentament es constata en l'abandonament de nombrossos hàbitats ibèrics (*oppida*, però també assentaments de plana-vessant), i en l'aparició de nous assentaments.

D'altra banda perviuen també altres hàbitats ibèrics, però, en els casos que coneixem, aquesta pervivença suposa canvis importants en les seves estructures (i aquí les transformacions sofertes per l'*oppidum* de Burriac són prou exemplificadores).

El gran canvi, però, el constitueix l'aparició d'un nombre important de nous assentaments (no necessàriament a la plana, si bé és cert que hi ha una major tendència a ocupar la zona de plana-vessant), assentaments de filiació indígena però que documenten ja un grau inicial de romanització.

L'aparició d'aquests canvis ha de ser interpretada com el resultat de l'establiment en el territori d'una estructura cadastral romana. Aquesta estructura cadastral romana en alguns territoris (com creiem que passa al Maresme) s'estableix a partir d'una veritable *limitatio* (i sobretot a partir del seu model més extés, la centuriació), i en altres zones s'establirà sense la fixació física d'aquestes estructures cadastrals. Es a dir serà un cadastre sense *limitatio*.

En tots dos casos, però, l'establiment del cadastre romà suposarà la integració -el reassentament- dels pobles indígenes sota les noves relacions de producció romanes.

Aquest cadastre²², si va comportar una *limitatio* efectiva, pot ser identificat mitjançant l'estudi morfològic del territori, a través de l'estudi del paisatge actual i les restes que es conserven del paisatge antic.

Aquest cadastre, però, també pot ser identificat a nivell arqueològic, amb l'estudi acurat d'aquests nous assentaments indígenes -que presenten uns nivells fundacionals similars-, i posant especial atenció als canvis que la integració en les noves pautes econòmiques suposa en aquests jaciments: utilització de tècniques constructives romanes (tègula, ímbrex), utilització de noves formes d'emmagatzematge (dòlies), i, sobretot, la diferenciació que ara es documenta respecte alguns elements característics de l'ibèric ple:

²² Ens referim al cadastre romà que hem estudiat, sense perjudici que poguessin haver-n'hi altres de posteriors.

absència de camps de sitges sense construccions, aparició de petits conjunts de sitges associades a nous hàbitats, tamany dels assentaments, etc...

Tots aquests elements ens permeten identificar com el cadastre romà ha aconseguit per una banda trencar amb l'estructura de poblament anterior, i per altra banda integrar les poblacions locals sota noves relacions de producció. No es tracta, però, i és important destacar aquest punt, d'un simple fenomen de "trasllat" dels pobles indígenes dels turons a la plana. Precisament el fenomen del "reassentament" al Maresme suposa l'abandonament de diversos hàbitats de plana-vessant²³. És l'establiment del cadastre el que força a l'element indígena a efectuar aquest canvi, canvis on alguns assentaments seran privilegiats (i seran integrats al cadastre), mentre que d'altres seran abandonats.

Aquest "reassentament" no pot explicar-se en el cas del nostre territori sense suposar un pacte entre determinats sectors del món indígena i el món romà. Aquest pacte, però, no suposa que el fenomen del "reassentament" sigui desitjat pel món indígena (de nou interpretant-ho com una voluntat d'apropament al món romà del pla), sinó més aviat cal pensar en una imposició doble, per part del món romà i per una part significativa (probablement les "elites") de la pròpia societat ibèrica laietana.

Al llarg de la 1a meitat de s. I a.C. aquests hàbitats es desenvoluparan, i mostraran com les estructures del cadastre han configurat un tipus d'assentament nou: produeix cada cop més per al mercat (i aquí la monetarització dels intercanvis -lligada també a l'increment de la fiscalitat- ha estat ben testimoniada per la numismàtica), i evolucionen des d'un tipus de producció agrícola basada sobretot en el cereal, a un tipus de producció on el vi hi té un paper molt important (sempre a nivell percentual, no exclusiu).

El vi, precisament, serà un element protagonista de la romanització²⁴. La seva importació d'Itàlia al llarg del s. II a.C. i 1a meitat de s. I a.C. serà un factor important d'intercanvi (i, perquè no dir-ho, exemplificarà una política comercial romana exclusivista i agressiva, imperialista). L'inici de la seva producció local serà un factor decisiu en aquests nous assentaments ibèrics, que a través del seu cultiu i explotació aniran integrant-se cada

²³ Teòricament, segons l'explicació que prima el factor d'apropament al pla com el factor motor d'aquest procés, assentaments ben situats per integrar-se en les noves estructures romanes. El seu abandonament en aquest moment suposa que aquest factor de trasllat dels turons al pla, tot i ser important, no és el que explica el canvi.

²⁴ Significativament en un jaciment del Bages, a Can Boades, ha estat localitzat en l'amortització d'una sitja un grafit ibèric sobre àmfora ibèrica, prop d'un altre fragment amb el grafit llatí "VINUM" (DAURA ET ALII 1987).